

UOT 82.(091)

A.R.İbişov

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Cəlilabad filiali
ibishov.59@mail.ru*

BƏXTİYAR VAHABZADƏ LİRİKASINDA MƏNƏVİ DUYĞULARIN VƏ SÖZÜN YÜKSƏK QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Açar sözlər: B.Vahabzadə, şair, lirika, poeziya, sənətkarlıq, novatorluq, zaman problemi, kosmos, sözün dəyəri, ana dili

Məqalədə B.Vahabzadə poeziyasının populyarlığının səbəbi, onun xalq həyatı və xalq şeiri ənənələri ilə qırılmaz tellərlə bağlılığı açıqlanılır. B.Vahabzadə ana dilini xalq ədəbiyyatından öyrənir, bu ədəbiyyat vasitəsilə onun rəngarəng ifadə imkanlarını, onun nələrə qadir olduğunu müəyyən edir. Çünki folklor ana dilinin bütün ifadə və çalarlarını özündə toplayır, ana dilinin əks-sədasına çevrilir.

B.Vahabzadənin ədəbiyyata lirik şair kimi gəlməsi onun bütün yaradıcılığı boyu başlıca əsərlərinin mahiyyətini müəyyən edən xüsusiyyət olaraq qalmışdır. Şairin sənətdə yolu predmet və hadisələrin, fikir və duyğuların zahiri əlamətlərindən mahiyyətinə, kökünə doğru gedən yoldur. O, həyatın adı görünən hadisələri və insanlar arasındakı sirlə əlaqə və münasibətləri daha da mənimsəyir, bu barədə öz fikirlərini söyləyir.

B.Vahabzadənin lirikasında sözlərin şirinliyi özümüz də hiss etmədən bizim varlığımıza, mənəviyyatımıza süzülmüşdür. Bu şirin, bu doğma səslər, sözlər bizim yaddaşımıza sehirlə nağıllar kimi həkk olunmuşdur.

A.P.Ибишов

ВЫСОКАЯ ОЦЕНКА ДУХОВНЫХ ЧУВСТВ И СЛОВ В ЛИРИКЕ БАХТИЯРА ВАГАБЗАДЕ

Ключевые слова: B.Вагабзаде, поэт, лирика, поэзия, мастерство, новаторство, проблема времени, пространство, значение слова, родной язык

В статье раскрывается причина популярности позиции Б.Вагабзаде, ее связь с жизнью народа и традициями народной поэзии. Б.Вагабзаде учит родной язык из народной литературы, через эту литературу он определяет ее возможности красочного выражения, на что он способен. Поскольку фольклор содержит все выражения и оттенки родного языка, он становится отголоском родного языка.

Приход Б.Вагабзаде в литературу как поэта-лирика оставался чертой, определявшей суть его основных произведений на протяжении всей его творческой деятельности. Творческий путь поэта – это путь от внешних признаков предметов и событий, мыслей и чувств к сущности и корню. Далее он

исследует, казалось бы, обычные события жизни и загадочные связи и отношения между людьми, и высказывает о них свое мнение.

В лирике Б.Вагабзаде сладость слов, сама того не осознавая, просачивается в наше бытие и духовность. Эти сладкие, родные звуки, эти слова пронизаны в нашу память как волшебные сказки.

A.R.Ibishov

HIGH ASSESSMENT OF SPIRITUAL FEELINGS AND WORDS IN BAKHTIYAR VAHABZADE'S LYRICS

Keywords: *B.Vahabzade, poet, lyric, poetry, craftsmanship, innovation, time problem, space, word value, mother tongue*

The article explains the reason for the popularity of B.Vahabzadeh's position, its connection with the life of the people and the traditions of folk poetry. B.Vahabzadeh learns his native language from folk literature, through this literature he determines its possibilities of colorful expression, what he is capable of. Because folklore contains all the expressions and shades of the mother tongue, it becomes an echo of the mother tongue.

B.Vahabzadeh's coming to literature as a lyric poet remained a feature that determined the essence of his main works throughout his career. The poet's path in art is the path from the outward signs of objects and events, thoughts and feelings to the essence and root. He further explores the seemingly ordinary events of life and the mysterious connections and relationships between people, and expresses his views on them.

In B.Vahabzadeh's lyrics, the sweetness of the words, without even realizing it, is filtered into our existence and spirituality. These sweet, native sounds, these words are engraved in our memory like magic tales.

Azərbaycan poeziyasının sənətkarlıq baxımından kamilləşməsində iki mühüm amil – şifahi xalq şeiri ənənələri və xalq musiqisi həlledici rol oynamışdır. B.Vahabzadənin poeziyasının populyarlığının bir səbəbi də onun xalq həyatı və xalq şeiri ənənələri ilə qırılmaz tellərlə bağlılığındadır.

B.Vahabzadənin istedadlı bir sənətkar kimi novatorluğu şəxsi istəyindən yox, həyata və hadisələrə poetik münasibətindən doğan təbii bir keyfiyyətdir. Ənənəvi mövzuları qələmə alanda da onun öz səsi, öz münasibətini dərhal gözə dəyir. O, məlum hadisələri şeir dilinə çevirərkən başqalarının işlətdiyi naxışları təkrar etmir.

Poetik mündəricə, fəal, yüksək mənəvi duyğuların təsdiqi B.Vahabzadənin lirikasının başlıca cəhətidir. “Məktəb şeirləri”, “Uçuş”, “Bir ürəkdə dörd fəsil”, “Əlvan çiçəklər”, “Sahilə çıxmaq istəyirəm...” və s. şeirlər müəllifin oxucuya yeni hiss, yeni fikir aşılamağa, oxucu üçün yeni bir həqiqət

açmağa, oxucunu yüksək milli və bəşəri ideallara ruhlandırmağa, onda estetik zövq tərbiyə etməyə çalışdığını göstərir.

Ürək insanın ruhi hallarını əks etdirən gözəgörünməz bir güzgüdür. Onun ən dərin guşələrini görmək üçün həssas ürəklə baxmaq lazımdır.

B.Vahabzadə şeirlərini əvvəldən axıradək çağlayan həssas bir ürəyin müşayiət etdiyini “Bir ürəkdə dörd fəsil” kitabının hər səhifəsində duyuruq. Bir gün, bəzən isə bircə saat ərzində insan qəlbi neçə dəfə tutub-açılır, dolub-boşalır, bir-birinə tamamilə zidd olan neçə-neçə duyğulara öz qoynunda yer verir.

Dörd fəsil yaşayır bir ildə torpaq,
Qış qış kimi gəlir, bahar bahartək.
Bir saat ərzində bəs nədən ancaq,
Dörd fəsil yaşayır bəzən bir ürək [5, s.166].

Doğrudan da müasir insan, onun parlaq əməlləri, düşüncə və duyğuları, bütün bunların mənbəyi olan insan qəlbi, bu qəlbin sevinci, təlatüm və tufanları B.Vahabzadənin lirikasının əsas materialını təşkil edir.

B.Vahabzadə predmet və hadisələrin mahiyyətinə nüfuz etməyi, onları dərinləndirən və pəziriyyətin dilinə çevirməyi bacaran qüdrətli bir sənətkardır. Şairin yaradıcılığında bu mühüm keyfiyyətlər ilk baxışda diqqəti cəlb edir. Əziz adamlarımızı son mənzilə yola salarkən dərin hörmət əlaməti olaraq biz onları çiçəklərlə müşayiət edirik, qəbirlərini də bir güzlərə çeviririk. Şair Bəxtiyar Vahabzadə bu mərasimin özündə də insanı yüksəldən, onun gözəllik duyğularının intəhasızlığını təsdiq edən poetik bir əlamət görür.

Qəbirlərin üstünü qoy bəzəsin çiçəklər,
Göz yumulandan sonra gözəllikdən kam alıb

bəlkə doya ürəklər! [3, s.101].

“Barmaqlar” şeirində şairin lirik “Mən”i dünyanın uğursuz bir sonluğa yaxınlaşmasının qarşısını almaq, “düyməyə uzanan barmaq”ları kəsmək naminə insanları birliyə çağırır.

İnsan idrakının yaratdıqları,
İnsan idrakının hədəsindədir.
Gəlin, ey insanlar, birləşək barı,
Dünyanın taleyi məndə, səndədir [5, s.160].

Dünya üçün şəxsi məsuliyyət müasir fəlsəfi lirikanın əsas mövzudur. Şeirinin ümumi pafosu, poetik cövhəri, yığcam, təsirli fikir və emosiyası ilə dolu sətirləri oxucunu ümidlə yaşamağa və mübarizə yollarına çağırır.

Elmi nailiyyətlər bir tərəfdən insanda maddi-mənəvi rifah yaradırsa, digər tərəfdən insanı təbiət və təbiilik, planetin taleyi üçün təhlükə təşkil edəcək ifrat problemlər qarşısında qoyurdu.

İnsanlığın gələcəyi elmi-texniki kəşflərdən, hansı məqsədlərlə istifadə olunacağından bilavasitə asılı idi. Məsələn, məhz bu tərəfi ədəbiyyatda, o

cümlədən şeirdə vətəndaş narahatlığı, sənətkar fəallığı doğurmuş, insanın zaman qarşısında məsuliyyəti mövzusunun poeziyada ön plana çəkmişdi.

B.Vahabzadə insanın kosmosa uçuşu kimi ötən əsrin ən yeni hadisəsinin poetik həlli üçün, elmi-texniki tərəqqinin möcüzələrindən birini kəşfi üçün ən müasir şeir formasını, ənənəvi qoşma şəklini seçir və bununla da formanın özünün müəyyən dərəcədə yeniləşməsinə nail olurdu.

Allah deyə-deyə min il, milyon il
Dikildi insanın gözü göylərə.
Əvvəlcə xəyalı gəzdi səmanı,
Hələ getməsin də özü göylərə.

Yazdı zəkasının təntənəsini
İnsan ayağının izi göylərə,
Demə Allahımız zəhmətimizmiş,
Ucaltdı torpaqdan bizi göylərə [3, s.155].

Bu şeirdə ənənəvi forma müasir məzmunu mənimsəməyə maneçilik törətməmişdir. Poeziyada ənənə və novatorluq hər şeydən əvvəl forma və məzmun vəhdətinə nail olma problemidir. Bəxtiyar Vahabzadə kosmos mövzusu üçün qoşmanı seçmişdir və bununla da sübut etmişdir ki, qoşma ancaq ənənəvi məzmun üçün yararlı ola bilməz.

Forma axtarışı janr sahəsində də gedirdi. Xüsusilə şairlərin heca vəzninin yeni daxili imkanlarını açmaq, axtarmaq söyləri təqdirəlayiq bir təşəbbüs idi. Heca vəzninin ayrı-ayrı formalarını qəlib sxem halında yox, məzmunun tələbinə uyğun olaraq dəyişdirmək, yeni quruluşunu yaratmaq B.Vahabzadənin poeziyasında səmərəli bir təmayül halını almışdı.

B.Vahabzadə “Noe”, “Latin dili” şeirində hecanın bölgü imkanlarını genişləndirmiş, ondördlüyün və onaltılığın sonuna hecanın yeddiliyini və dördlüyünü artırmaqla fikrin daha sərrast ifadəsinə nail olmuşdur.

B.Vahabzadənin “Neo” şeiri mahiyyəti, mövzusu etibarilə siyasi lirikanın gözəl nümunəsidir. Lakin burada şair publisist müraciət üslubunu yox, təsvir, mühakimə yolunu seçmişdir və buna görə də şeirin təsiri güclüdür, məzmunu yaddaqalandır.

Real həyat faktına istinad edib onu bədii ümumiləşdirmə səviyyəsinə qaldırmaq Bəxtiyar Vahabzadə poeziyasının əlamətdar xüsusiyyətlərindəndir. Bu cəhətləri nəzərə alıb qətiyyətlə demək olar ki, canlı həyat təcrübəsindən çıxış etdiyinə görə onun şeirlərində lirika ictimai məzmunludur, müəyyən fikirlərin təsirli, emosional təsdiqindən ibarətdir. Şairin Afrika və Asiya yazıçılarının Daşkənd müşavirəsinin təəssüratı ilə yazdığı “Neo” şeiri maraqlıdır.

Bəxtiyar Vahabzadənin “Neo” şeirindən aşağıdakı misralara diqqət edək:

Bir salonda iki qitə
Hər qitədə neçə millət....
Hər natiqin çiyinləri arxasında.
bir məmləkət
dayanıbdır...
Oyanıbdır
yuxusundan
Afrikanın, Asiyanın
qaralar [5, s.180].

B.Vahabzadənin yuxarıda qeyd etdiyimiz şeiri onaltılıq hecasındadır. Lakin şair fikri kəskinləşdirmək üçün axıncı misranı parçalayıb iki müstəqil misra şəklində yazmışdır. Bu parçalanma əvvəlki misra ilə əsaslı şəkildə bağlıdır.

Gözlənilməz assosiasiya doğurmaq üçün bir-birinə əks olan anlayışların və sözlərin yanaşı işlədilməsi də B.Vahabzadənin poetikasına xas üsullardandır.

Şeir bir ürəyi isidə bilməz

Şairin ürəyi göz-göz olmasa [3, s.57].

Qeyd etdiyimiz nümunəyə şairin sadəcə oxucunu heyrətləndirmək səyi kimi baxmaq olmaz. Bu, təkcə fikri, əhval-ruhiyyəni qəsdən kəskinləşdirmək təzahürü deyil. Həmin obrazlar sistemi şairin əsrə, zamana münasibətini əks edir, onların bu və ya digər hadisələrin təsiri altında yaşadıkları hissələrin mürəkkəbliyini əyaniləşdirir.

Müasirlik sənətkarın novatorluğunun əsas amillərindən biridir. Müasir olmayan sənətkar novator ola bilmədiyi kimi, novator olmayan sənətin də müasir olması qeyri-mümkündür. Müasirlik və novatorluq ayrılmaz şəkildə əlaqəli, bir-biri ilə şərtlənən kateqoriyalardır. Şeirimizin altmışıncı illər mərhələsində Bəxtiyar Vahabzadə də ən yaxşı şairlər cərgəsində müasirliyi mövzu, məzmun və formada duya bilirdi.

B.Vahabzadənin “Anam haqqında şeirlər” lirik əsərində fikrin obrazlı ifadəsi yeni olmaqla bərabər, həm də öz gözəllənməzliyi, fəlsəfi ümumiləşdirmə dərinliyi ilə oxucunu ələ ala bilir.

Nədən məzarlıqda vaxt düşmür yada?

Demə o burda da, burda da varmış.

Ölülər məskəni məzarlıqda da

Zaman qədəm-qədəm addımlayırmış [3, s.20].

Görkəmli Azərbaycan tənqidçisi, professor Y.Qarayev bu şeir haqqında yazmışdır: “Qəbristanda məzar-məzar addımlayan zamanın hərəkətini şair cisimləşdirmiş və əyaniləşdirmişdir” [9, s.121].

B.Vahabzadənin “Sürət”, “Nəsə çatmır” şeirlərindəki lirik “mən” zamanın qoyduğu vaxt ölçülərinə və hüdudlarına sığmır, əqli-mənəvi inkişafın bugünkü səviyyəsi ilə qənaətlənmir. Ona görə ki, insanın sonsuz istək və

arzular silsiləsini bir ömrün hüdudları daxilində həyata keçirmək qeyri-mümkündür.

Buna görə şairlər ömür üçün “sonsuzluq” kimi yeni bir vaxt vahidi tələb edirlər. Onun onsuzluğu ilə arzuların tükənməzliyi arasında bir mütənasiblik axtaran, lakin onu tapmayan həməsrimizin mənəvi arzusunu şair aşağıdakı misralarda diqqətimizə çatdırır:

Sonu olan ömrü istəmirəm mən,
Çıxaydım zaman çərçivəsindən [5, s.163].

Bəs zaman çərçivəsindən çıxmağın hansı sürət ölçüləri və imkanları mövcuddur? Qatar və təyyarə əsrin sürətindən geri qalır. Hətta işıq sürəti ömrün uzaq səfərləri üçün az yararlıdır. Belə olan halda şairin lirik “məni” fikir sürəti istəyir. Müasir Azərbaycan poeziyasında yeni lirik qəhrəmanın bu əhvali-ruhiyyəsinin B.Vahabzadə tərəfindən dəqiq ifadə edildiyini görürük.

Mən əsrin oğluyam,
əsrin.
Darıxmamaqçın mənə

Fikrimin sürətini verin! [5, s.163]

Bu motiv B.Vahabzadə lirikasında müxtəlif məzmununda inkişaf edən poetik ideyaların başlıcasıdır. Ümumiyyətlə, vaxt hissi, zaman problemi şairin poeziyasında düşüncələrinin əsas predmetidir. Əlbəttə, belə keyfiyyətin əks tərəfi də ola bilər.

Yeni poeziyada həddindən artıq fikrə, mühakiməyə meydan vermək şeiri estetik təravətdən məhrum edə bilər. B.Vahabzadənin lirika belə ifrat mühakiməçilikdən uzaqdır. Bunun səbəbini akademik Məmməd Arif düzgün izah edərək şairin “Səni görürəm, səni” şeirinə münasibətdə yazır: şeirdə hicranın, ayrılığın məhəbbətdən ayrı olmadığını ifadə edən fikir “o qədər təzə olmasa da, təzə kimi səslənir, çünki səmimidir, şairin həyatla təmasından doğan bir qılgılcımdır ki, şeir ocağı onunla od tutub alışı...” [7, s.110]

Kosmos mövzusunun şairin poeziyasında xalis, məhz insani mövzu planında inkişaf etməsi də şeirin maraqlı təmayüllərindən biri kimi diqqəti çəkir.

Kosmos mövzusu Bəxtiyar Vahabzadənin şeirində isə tamamilə başqa bir cəhətdən – insan aqlının möcüzəsini hiss etdirmək baxımından mənalıdır. İnsanın iki saat kosmosda olması hadisəsi, insan aqlının lirik-romantik tərənnümü şairin əlində bədii materiala çevrilmişdir.

Şair bu fakt üzərində öz poetik mühakimələrini davam etdirir, öz mühakimələrini ətə-qana doldurur:

Bizimçün yenidən göylər doğuldu,
İndi ayrı gözdə baxırıq ona.
Bir-iki saatın bir cavab oldu
Mən alim ömrünün suallarına [3, s.155].

Yazıçı Mehdi Hüseyn doğru yazır ki, B.Vahabzadənin bu şeirində ümumiyyətlə insanın rəşadətindən, insanın gözəlliyindən və böyüklüyündən söhbət gedir [8, s.221].

Ümumiyyətlə, 1960-cı illərdə kosmos poeziya üçün yeni bir mövzu idi.

B.Vahabzadənin “Baş”, “Antena”, “Elm-əxlaq” və s. şeirlərində zamanın drammatizmini əks etdirə bilən kəskin fəlsəfi-əxlaqi ziddiyyətlər poetik təhlilə çevrilirdi. “Baş” şeirində ifadə olunan fikir istiqaməti bundan ibarətdir ki, təbiətin nailiyyətlərindən sui-istifadə edilərsə, bəşəriyyətin mənəvi həyatında bir hərc-mərclik başlanar, nadanlıqla dahilik bir-birini əvəz edər.

“Baş dəyişirsə”, əqidə də dəyişər. Yaşamaq xatirinə məsləki dəyişmək, xırdalanmaq, cılızlaşmaq deməkdir. Odur ki, insan təbii bütövlüyünü və ahəngdarlığını qoruyub saxlamalıdır.

“Antena” şeirində ağılı hissi, duyğunu qabaqlaması kimi sırf poetik bir mövzu B.Vahabzadəni ilhama gətirmişdir. Əsrin əsəblərini titrədən antenalar insanın beynini soyuq məlumatlar və mühakimələr qutusuna çevirmişdir. Dərk etmək orqanı olan beyin insanların mənəvi əzabını duya bilməz. Şairi düşündürən bu məsələdir, o, çıxış yolu axtarır. Əzablı suallar içində çırpınan şair bu nəticəyə gəlir ki, ürəyin səlahiyyətli hakimiyyətinə nail olmaq lazımdır.

Dəmindən yox,

amandır,

Duyğumuzun telindən

Bir antena qoyaq biz

Uzaqları bilirik,

Yaxınları duyaq biz [5, s.174].

B.Vahabzadə “Fəryad” şeirində vulkan nəticəsində məhv olmuş qədim Pompey şəhərinin xarabaları fonunda tarixlə müasirliyi qarşılaşdırır, bu hadisədən çıxış edərək müasirlərini nüvə müharibəsi problemi ətrafında düşünməyə çağırır. Şair göstərir ki, indi biz təbiətin qəzəbinə düşər olmuş bir şəhərin sakinlərinin daşlaşmış fəryadını, münasibətini düşünüb ah çəkirik.

Əgər dünya batırsa,

Bu dərdə ah çəkməyə

Bir nəfər qalacaqmı

Dağılmış yer üzündə? [3, s.301]

B.Vahabzadə ümumən sözə yüksək qiymət verir, məna hüduzsuzluğuna da, forma gözəlliyinə də nəzər salır. O, sözün şöhrətini, varlığını hər şeydən əvvəl, insanla bağlayır və belə bir maraqlı fikir irəli sürür

- Qurudan da çoxdur, bu dünyada su,

Bəs niyə dünyanın adı yer oldu?

İnsandır şöhrəti bütün aləmin,

O, yerdə yaşadı, yerdə doğuldu [3, s.218].

Şairin fikrincə, söz mülkü yüksək və əbədidir, ona görə söz mülkünə sahib olanlar da əbədi yaşayır. O, bu mənada Füzulini şahlar və sultanlarla müqayisə edir, onların gəldi-gedər olduğunu, şairin isə həmişəlik yaşadığını göstərir.

B.Vahabzadə onu da vurğulayır ki, şairlərin fikirləri, arzu və istəkləri onların sözlərində yaşayır. Söz ölmədiyi, əbədi olduğu üçün fikir də ölmür, yaşayır. Şair şeirdə sözü qoşalaşdırır, birini digəri ilə tərifləndirir, birini digəri üçün başlıca meyar hesab edir.

B.Vahabzadənin “Şairlər” şeirindəki aşağıdakı sətirlərə diqqət yetirək:

Şairlər, şairlər, bircə söz üstə
Sübhədək yaxdınız ürəyinizi...
Mın əzab çəkdiniz siz yaşayırkən,
Ölüb yaşadınız sözlərinizdə [3, s.57].

Ədibin fikrincə, söz abidələri əsrlərin dolanbac yollarından keçə-keçə gəlib bütün nəsillərin malı olur, əhəmiyyətini də, gözəlliyini də saxlayır. Səs və söz abidələrinin daş abidələrindən fərqi ondadır ki, daş abidələr zamanın tufanları qarşısında əriyib vaxt keçdikcə öz təravətini itirir, səs və söz abidələri əksinə, zamandan-zamana daha da canlanır, yeniləşir və gözəlləşir. Bu abidələri duyan, hiss edən, yaşayan ürəklərdə yarandığı üçün zaman ona bəd üzünü göstərə bilmir.

B.Vahabzadə bədii sözün gücünü ümumən sözün potensial imkanları ilə bağlayır. O, belə hesab edir ki, sənətkarın sözdən istifadə bacarığı sözün rəng və çalarlarını üzə çıxarır, sözün fəaliyyətinə meydan verir. Lakin söz öz-özlüyündə böyük daxili imkanlara malikdir. Məhz buna görə də ədib sözə tək-cə bir lüğət vahidi, bir nitq vahidi kimi yanaşmır, həm də hər iki baxımdan onu mənalandırır. Şairə görə, söz ürəkdən od, qandan rəng alır.

Söz fikrin, düşüncələrin ifadəsidir. İnsanın sözü onun aynadakı əksidir.

Beləliklə, sözün mahiyyəti, gücü, təsir dairəsi, söz və məna, söz və insan, söz və zaman münasibətləri sözün daxili strukturunu – məna çalarını müəyyən edir, bu əsasda sözün təsir istiqaməti formalaşır.

Güllə yarasına nə var?

Tez gedər,

Getməz söz yarası, eyham yarası [3, s.132].

Şair bu fikirdədir ki, söz insanın əqidəsi, əməli ilə həmahəng olanda daha da mənalanır, ürəyə yatır, təsiri də artır. Şairin sənətdə yolu predmet və hadisələrin, fikir və duyğuların zahiri əlamətlərindən mahiyyətinə, kökünə doğru gedən yoldur. Əsərdən əsərə o, həyatın adi görünən hadisələri və insanlar arasındakı əsrarlı əlaqə və münasibətləri daha da dərinlən mənimsəyir, bu barədə öz fikirlərini söyləyir, həm də bu özünüifadə sənətkarlıqla səmimiyyətin ahəngdar vəhdətində təzahür edir. Onun şeirinin özünəməxsusluğu bir də məhz elə burada özünü göstərir.

Bu özünəməxsusluq onun poetik nümunələrində sözlə obrazlı şəkildə ifadəsini tapır. Şairin istək və arzuları başqadır: şairə görə, söz və əməl bir-birini təsdiqləməli, tamamlamalı, söz əməlin dili, əməl isə sözün poetik ifadəsinə çevrilməlidir.

“Həqiqət nazilər, amma üzülməz” ifadəsi Bəxtiyar Vahabzadə əsərlərində müxtəlif ifadə formalarında tez-tez səslənir. Şairin hər an böyük amalı insanın mənəvi keyfiyyətini müdafiə və təbliğ edir.

“Qaliley” şeirində şair keçmişlərə, tarixə qayıdır, haqq söz deyənlərin dəhşətli aqibətini, eyni zamanda həqiqətin, doğru sözün qüdrətini göstərir.

Dedi: -Yer fırlanır... inanmadılar,
Onlar ona güldü, o da onlara.
Dedi: - Həqiqətə şübhənizmi var?
Dedilər: - Haqq deyən çəkilir dara.

O dedi: - Fırlanır, fırlanacaq yer,
Buna gülsəniz də, gülməsiniz də.
Yerdən dərs götürüb ölənə qədər,
Məgər fırlanmırıq həyatda biz də?... [5, s.161]

B.Vahabzadənin müxtəlif illərdə ana, məktəb, ana dili mövzularında yazdığı şeirləri müəyyən estetik zövq aşılamaqla yanaşı, həm də ciddi tərbiyəvi əhəmiyyətə malikdir. “Ana”, “Ağ saçlar”, “İlk cığır”, “Sənə üzük nə gərəkdir” əsərləri, xüsusən də “Ana dili” şeiri balalarımızın xalqa sədaqətli vətəndaşlar kimi tərbiyə olunub yetişdirilməsi məqsədini izləyir:

Bu dil bizim ruhumuz, eşqimiz, canımızdır,
Bu dil bir-birimizlə əhdi-peymanımızdır.
Bu dil tanıtmış bizə bu dünyada hər şeyi,
Bu dil əcdadımızın bizə miras verdiyi
Qiyətli xəzinədir... Onu gözlərimiztək
Qoruyub nəsillərə biz də hədiyyə verək! [3, s.8]

Beləliklə də, şair ana dilini xalqın mənəvi varlığının, tarixi yaddaşının daşıyıcısı olan qüdrətli bir nemət kimi mənalandırır, onu yaşatmağı, daha da zənginləşdirməyi hər bir vətən övladının qeyrəti, namus sınağı kimi mənalandırır.

B.Vahabzadə qəlb şairi, ürək sərrafıdır. Şəhər, kənd, ana təbiət də, hələlik səsimiz yetməyən naməlum kəhkəşanlar da Bəxtiyarın əsərlərində ilk növbədə lirik qəhrəman qəlbini dərinliklərindədir. Əsrlər boyu ən qüdrətli sənətkarlar tərəfindən tərənnüm olunan təmiz insani hisslər, saf sevgi duyğuları bu qəhrəmanın ürəyindən su içərək yeni şeirlərə çevrilir. Şairin poetik düşüncələrinin, milli və bəşəri duyğularının bədii ifadəsi vətəndaşlıq qayəsinin, milli ruhunun bədii təsdiqi kimi səslənir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan sovet ədəbiyyatı. Bakı: Maarif, 1988, 531 s.
2. *Arif M.* Seçilmiş əsərləri: 3 cildə, I c., Bakı: Elm, 1967, 620 s.
3. Hüseyn M. Seçilmiş əsərləri: 3 cildə, II c., Bakı: Avrasiya-press, 2005, 320 s.
4. *Qarayev Y.* “Anam haqqında şerlər”ə müqəddimə. Bakı, 1974, 298 s.
5. *Nəbiyev B.* Ədəbi düşüncələr. Bakı: Gənclik, 1971, 321 s.
6. *Vahabzadə B.* Seçilmiş əsərləri: 2 cildə, I c., Bakı: Öndər, 2004, 360 s.
7. *Vahabzadə B.* Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1967, 364 s.
8. *Vahabzadə B.* İnsan və zaman. Bakı: Azər nəşr, 1964, 328 s.
9. *Vahabzadə B.* Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azər nəşr, 1974, 411 s.

Redaksiyaya daxil olub 17.03.2022